03/09/2021

Μητρόπολη Χίου: Παρουσίαση Νέου Χιακού Λειμωνάριου

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Χίου, Ψαρών και Οινουσσών

Η παρουσίαση της 8ης έκδοσης του Νέου Χιακού Λειμωναρίου από την Ιερά Μονή Μυρσινιδίου, πραγματοποιήθηκε μέσα στον περασμένο Αύγουστου. Η συγκεκριμένη εκδήλωση που έλαβε χώρα εντός της Ιεράς Μονής Μυρσινιδίου, μετά την τέλεση της Ιεράς Παράκλησης στην Υπεραγία Θεοτόκο, το απόγευμα της Κυριακής της 8ης Αυγούστου, παρευρέθηκε και ο Μητροπολίτης Χίου κ. Μάρκος.

Κατά την παρουσίαση **ο Σεβασμιώτατος Χίου,** δεν έκρυψε την ευχαρίστηση για το γεγονός ότι αξιώθηκε από τον Τριαδικό Θεό, κατά την 200η επέτειο της

εθνικής παλιγγενεσίας να ολοκληρωθεί η συγκεκριμένη έκδοση, ενώ ευχαρίστησε τον **κ. Γεώργιο Πιτσινέλη** Δρα Βυζαντινής Φιλολογίας, του τομέα Βυζαντινής Φιλολογίας και Λαογραφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος επεμελήθηκε το σύνολο της έκδοσης. Στη συνέχεια ο κ. Θεμιστοκλής Μουχλής ανέγνωσε Χαιρετισμό **κ. Γεωργίου Πιτσινέλη,** ο οποίος δεν δύναται να παραστεί λόγω των επικρατουμένων υγειονομικών μέτρων.

Μετά την παρουσίαση ο Μητροπολίτης Χίου κ. Μάρκος τίμησε για πρώτη φορά με τον Μεγαλόσταυρο του Αγίου Ισιδώρου μετά αστέρος, το οποίο ετοίμασε η Ιερά Μητρόπολη για τα 200 έτη από το 1821, την Μεγάλη Ευεργέτιδα της Ιεράς Μητροπόλεως **κ. Αλεξάνδρα Μαμαλίγκα – Προκοπίου,** η οποία με προσωπικές της δαπάνες ανακαινίσθηκε εξ ολοκλήρου η Βιβλιοθήκη **“Άγιος Αγαππητός”.**

Η παρουσίαση του βιβλίου ολοκληρώθηκε από τους **κ. Χρήστο Φαράκλα,** Φιλόλογο και **κ. Βασίλειο Βοξάκη,** Θεολόγο.

Ο κ. Φαράκλας ανέφερε:

Σεβασμιώτατε,

πανοσιολογιώτατε πατέρα Νεκτάριε,

σεβαστοὶ πατέρες,

κύριε Στρατιωτικὲ Διοικητὰ Χίου,

ἐκλεκτὲ συμπολίτη κύριε Σταμάτιε Κριμιζῆ,

κυρίες καὶ κύριοι,

ἀγαπητοὶ φίλοι,

Ἦταν καλοκαίρι τοῦ 1993, ὅταν σὲ μιὰ ἐπίσκεψή μου ἐδῶ, στὴ Μυρτιδιώτισσα, ὁ μακαριστὸς γέροντας Χριστόφορος Γεραζούνης μοῦ προσέφερε –καὶ μάλιστα μὲ ἰδιόχειρη ἀφιέρωση– τὴν τελευταία τότε ἕβδομη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, τὴν ὁποία μὲ εὐλάβεια ἔκτοτε κρατῶ στὴ βιβλιοθήκη μου καὶ τὴ μελετῶ. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἔπαιρνα στὰ χέρια μου ἕνα δικό μου ἀντίτυπο τοῦ Χιακοῦ Λειμωναρίου. Ἀπὸ πολὺ νωρίτερα ὅμως εἶχα συναίσθηση τῆς πολυτιμότητας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἡ πρώτη ἔκδοση τοῦ ὁποίου πραγματοποιήθηκε ὡς γνωστὸν «ἐν Βενετίᾳ», «παρὰ Πάνῳ Θεοδοσίου τῷ ἐξ Ἰωαννίνων» τὸ μακρινὸ 1819. Δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ διακόσια δύο χρόνια. Ἀντίτυπο αὐτῆς τῆς πρώτης ἔκδοσης εἶχα ἀκούσει ὅτι ὑπῆρχε στὴ βιβλιοθήκη τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου μου, ἀοιδίμου Χρίστου Θ. Σαρικάκη, πάλαι ποτὲ «Γυμνασιάρχου ἐν Χίῳ», τὸ ὁποῖο ὅμως δυστυχῶς δὲν μπόρεσα ποτὲ νὰ ἐντοπίσω ἀνάμεσα στὰ κατάλοιπα τῆς μεγάλης του βιβλιακῆς συλλογῆς. Τὸ 1968, ὅταν πραγματοποιήθηκε ἡ ἕκτη ἔκδοση τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Ἑπτάλοφος, ἤμουν πιὰ σὲ ἡλικία ποὺ μοῦ ἐπέτρεπε νὰ τὸ ἀναζητήσω, ἴσως καὶ νὰ τὸ ἀποκτήσω, ἀλλὰ οὔτε πληροφόρηση εἶχα τότε οὔτε στὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Χίου –δηλαδὴ βασικῶς στοῦ Χαβιάρα– θυμᾶμαι νὰ κυκλοφόρησε ποτὲ τὸ βιβλίο.

Σήμερα ἔχουμε, σὺν Θεῷ, στὰ χέρια μας τὴν ὄγδοη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου. Αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση ὡς Χιώτης, ποὺ τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι καὶ πάλι διαθέσιμο καὶ μπορεῖ νὰ μπεῖ ἐπιτέλους σὲ κάθε χιώτικο σπίτι, ὄχι μόνο ἐδῶ, στὸ νησί μας, ἀλλὰ καὶ ὅπου γῆς πάλλεται χιώτικη καρδιά. Αἰσθάνομαι ὅμως καὶ ὑπερηφάνεια, ποὺ μοῦ παραχωρήθηκε τὸ προνόμιο νὰ παρουσιάσω

ἐνώπιόν σας αὐτὴ τὴ λαμπρὴ νέα ἔκδοση, ἡ ὁποία θὰ παραμείνει, νομίζω, ἡ στερεότυπη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου γιὰ πολλὲς δεκαετίες. Γιὰ τὴν τιμὴ αὐτὴ εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Κύριο Μᾶρκο –ποὺ εἶναι καὶ ὁ ἐμπνευστὴς τῆς νέας αὐτῆς ἔκδοσης–, ὁ ὁποῖος αἰφνιδιάζοντάς με πρὶν ἀπὸ μία μόλις ἑβδομάδα μοῦ ἐμπιστεύτηκε τὸ καθῆκον αὐτό. Σεβασμιώτατε, δεχτεῖτε τὶς εὐχαριστίες μου.

Μὲ τὴν ἐπίγνωση ὅτι ἐνδεχομένως «κομίζω γλαῦκα εἰς Ἀθήνας» θὰ ξεκινήσω μὲ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ὅρου «λειμωνάριον» ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου. Ἐπιτρέψτε μου αὐτὴ τὴ δασκαλίστικη φιλολογικὴ παρέκβαση. «Λειμών», λοιπόν, θὰ πεῖ «λιβάδι». Καὶ εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς συλλογῆς ἁγιολογικῶν κειμένων, ἡ ὁποία ὁλοκληρώθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 7ου αἰώνα ἀπὸ τὸν λόγιο μοναχὸ Ἰωάννη Μόσχο, τὸν καὶ Εὐκρατᾶ. Τὸ βιβλίο τοῦ Μόσχου ξεκινᾶ ὡς ἑξῆς: Τῶν ἐαρινῶν λειμώνων τὴν θέαν,... πολλῆς εὑρίσκω τέρψεως γέμουσαν, ἣν ἡ παντοδαπὴς τῶν ἀνθέων βλάστη τοῖς θεωμένοις παρέχεται·... Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ παρὸν πόνημα ὑπολάμβανε, ἱερὸν καὶ πιστὸν τέκνον... Εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτῷ ἀρετὰς ἁγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμψάντων·... Διὸ καὶ τὸ παρὸν τοῦτο πόνημα Λειμῶνα ἀπεκαλέσαμεν, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέρψιν τε καὶ εὐωδίαν, καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα εἶναι κατανοητό, δίνω ὅμως, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Σεβασμιωτάτου, μιὰ μετάφραση: «Τῶν ἀνοιξιάτικων λιβαδιῶν τὴ θέα τὴ βρίσκω νὰ ξεχειλίζει ἀπὸ πολλὴ ἀπόλαυση, τὴν ὁποία ἡ κάθε εἴδους βλάστηση τῶν λουλουδιῶν προσφέρει σὲ ὅσους τὴ βλέπουν·... Τέτοιο νὰ θεωρεῖς καὶ τὸ παρὸν πόνημα, ἱερὸ καὶ πιστὸ τέκνο... Διότι θὰ βρεῖς μέσα σ’ αὐτὸ τὶς ἀρετὲς ἁγίων ἀντρῶν, ποὺ διέπρεψαν στοὺς καιροὺς τοὺς δικούς μας ... Γι’ αὐτὸ καὶ τὸ παρὸν πόνημα τὸ ὀνομάσαμε Λειμώνα, ἐξαιτίας τῆς (ψυχικῆς) ἀπόλαυσης, τῆς (πνευματικῆς) εὐωδίας καὶ τῆς (ἠθικῆς) ὠφέλειας ποὺ περιέχει καὶ ποὺ προσφέρει σὲ ὅσους τυχὸν τὸ διαβάζουν».

Τὸ βιβλίο «Λειμὼν» εἶναι ἑπομένως ἕνα λιβάδι γεμάτο ἀπὸ ἀρετὲς «ἁγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμψάντων». Νομίζω ὅτι ἡ διευκρίνιση αὐτὴ εἶναι σημαίνουσα, διότι προσδιορίζει τὸ βασικὸ κίνητρο γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ Λειμῶνος. Εἶναι κυρίως νὰ διασώσει τὴ μνήμη ἁγίων, ἀντρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ ἔζησαν καὶ ἄθλησαν στὴν ἴδια ἐποχὴ –ἢ στὴν ἴδια μείζονα ἱστορικὴ περίοδο– μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ ἔργου. Κάθε ἐποχὴ ἔχει τοὺς ἁγίους της. Καὶ ἔχει ὑποχρέωση νὰ τοὺς ἐντοπίζει καὶ νὰ ἀναδεικνύει τὰ τεκμήρια τῆς ἁγιότητάς τους. Ἔργο δύσκολο πραγματικά, διότι οὔτε ἡ ἁγιότητα βρίσκεται πάντα ἐκεῖ ποὺ τὴν ἀναζητοῦμε οὔτε ἡ ἀνάδειξή της μπορεῖ νὰ συνδέεται κατὰ κανέναν τρόπο μὲ ὑλικὰ ἐλατήρια ἢ ἄλλες κοσμικὲς ὑστεροβουλίες...

Τώρα ἡ τελικὴ λέξη «λειμωνάριον» προέρχεται ἀπὸ τὴ λέξη «λειμὼν» μὲ τὴν

προσθήκη τῆς παραγωγικῆς κατάληξης «-άριον», ποὺ ὑποδηλώνει βέβαια ὑποκορισμό, ὅπως ἐπισημαίνεται τόσο στὸ A Greek-English Lexicon τῶν Liddel-Scott-Jones-McKenzie ὅσο καὶ στὸ Patristic Lexicon τοῦ Lampe. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ τυπολογικὸ ὑποκορισμό, ἀφοῦ στὴν περίπτωση τῆς λέξης αὐτῆς ἡ ὑποκοριστικὴ λειτουργία τοῦ μορφήματος «-άριον» ἔχει ἐξουδετερωθεῖ ἀπὸ τὴ νέα σημασία τῆς λέξης, ἡ ὁποία δὲν ὑποδηλώνει πλέον τὸ «μικρὸ λιβάδι» ἢ τὸ «λιβαδάκι» γενικά ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ τὸ βιβλίο μὲ βίους ἁγίων, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴ λέξη «συναξάριον». Κατὰ τὸ Λεξικὸ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσας τοῦ Γ. Μπαμπινιώτη λειμωνάριο εἶναι «ἡ συλλογὴ διδασκαλιῶν καὶ ἐνάρετων πράξεων ἁγίων, μαρτύρων ἢ μοναχῶν ὡς εἶδος λογοτεχνίας ποὺ ἀναπτύχθηκε στὸ Βυζάντιο». Ἀνάλογο λῆμμα, ἀπὸ ὅ,τι εἶδα, δὲν ὑπάρχει στὸ Λεξικὸ τῆς Κοινῆς Νεοελληνικῆς τοῦ Ἱδρύματος Τριανταφυλλίδη. Προφανῶς δὲν θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς συντάκτες του ἐπαρκῶς νεοελληνικὴ λέξη.

Καὶ ἔρχομαι τώρα στὴν τελευταία –τὴν ὄγδοη– ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, αὐτὴν ποὺ παρουσιάζουμε ἐδῶ σήμερα. Πρόκειται γιὰ ἕναν ἐπιβλητικὸ σκληρόδετο τόμο διαστάσεων 342×242 χιλιοστῶν (μὴ τυποποιημένο σχῆμα, ἂν καὶ ὡς πρὸς τὸ μέγεθος μοιάζει πολὺ μὲ ἐκκλησιαστικὸ λειτουργικὸ βιβλίο). Ὡς χρῶμα τοῦ ἐξωφύλλου ἐπιλέχτηκε τὸ σκοῦρο μπλέ, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ πορφυρὸ τῆς προηγούμενης ἔκδοσης, πιθανότατα γιὰ νὰ δημιουργεῖ καὶ κάποιον ἐθνικὸ συνειρμό. Τὸ ἐξώφυλλο φέρει χρυσοτυπία μὲ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου καὶ σταυρὸ μὲ τρίλοβες κεραῖες ἐντὸς ἐντυπωσιακοῦ διακοσμητικοῦ πλαισίου. Ἀποτελεῖται συνολικὰ ἀπὸ πεντακόσιες τέσσερις (504) ἀριθμημένες σελίδες σὺν δώδεκα (12) ἐπιπλέον ποὺ δὲν ἀριθμοῦνται, δύο (02) στὴν ἀρχὴ καὶ δέκα (10) στὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Ὡς ἔτος ἔκδοσης ἀναφέρεται τὸ 2020 καὶ ὡς ἐκδότης ἡ Ἱερὰ Μονὴ Μυρσινιδίου Χίου, ἡ ὁποία ἔχει ὑποστηρίξει καὶ προηγούμενες ἐκδόσεις ἀπὸ τὸ 1930 καὶ μετέπειτα (ἀπὸ τὴν πέμπτη δηλαδὴ ἔκδοση καὶ ἐφεξῆς, ἀφ’ ἧς στιγμῆς τὸ ἀρχικὸ Νέον Λειμωνάριον γίνεται τελικὰ Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον). Τὴν ἐκτύπωση καὶ βιβλιοδεσία ἀνέλαβε ὁ ἐξειδικευμένος σὲ ἐκδόσεις θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἀθηναϊκὸς ἐκδοτικὸς οἶκος Σαΐτη. Τὸ tirage τῆς ἔκδοσης, σύμφωνα μὲ τὰ ἀναφερόμενα στὸν κολοφώνα τοῦ βιβλίου, ἀνέρχεται στὸν καθησυχαστικὸ ἀριθμὸ τῶν χιλίων (1.000) ἀντιτύπων, ἂν καὶ δική μου εὐχὴ εἶναι καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἱκανὸς ἀριθμὸς νὰ ἀποδειχτεῖ μικρὸς καὶ νὰ χρειαστεῖ σύντομα καὶ νέα ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου. Ἡ ταχύτητα μὲ τὴν ὁποία ἐξαντλοῦνται τέτοια βιβλία εἶναι ἐνδεικτικὴ τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῆς ὡριμότητας τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ.

Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι:

Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον/ περιέχον μαρτύρια παλαιὰ καὶ νέα,/ βίους ὁσίων καὶ ᾀσματικὰς ἀκολουθίας/ εἰς διαφόρους νεομάρτυρας/ Χίους ἢ ἐν Χίῳ ἀθλήσαντας,/

ὡς καὶ τὰ μάλα τιμωμένους ἐν Χίῳ./ Ἐκδίδοται ἐπὶ τῇ βάσει παλαιῶν Λειμωναρίων/ ἐν οἷς ἐμπεριέχονται ἅπαντα τὰ ἔργα:/ Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ, ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου/ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου/ καὶ Νικηφόρου τοῦ Χίου, ἱεροδιδασκάλου/ Ἔκδοσις η΄/ Νέα ἔκδοσις ἀναθεωρημένη καὶ ἐπηυξημένη ὑπὸ/ Γεωργίου Μ. Πιτσινέλη/ τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν/ εἰς κοινὴν ἁπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὠφέλειαν/ Ἱερὰ Μονὴ Μυρσινιδίου Χίου/ 2020

Γιὰ λόγους συναισθηματικοὺς ἀλλὰ καὶ φιλολογικοὺς ἀντιπαραθέτω στὸν τίτλο αὐτὸ καὶ τὸν τίτλο τῆς πρώτης ἔκδοσης τοῦ Χιακοῦ Λειμωναρίου, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητα τὸ δεύτερο μέρος τοῦ Νέου Λειμωναρίου τῆς ἔκδοσης τοῦ 1819· καὶ ὁ τίτλος αὐτὸς θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν ταπεινή μου γνώμη γιὰ λόγους βιβλιογραφικῆς πληρότητας νὰ ἔχει συμπεριληφθεῖ στὸ παράρτημα μὲ τοὺς «πλήρεις τίτλους τῶν Λειμωναρίων» στὴ σελίδα 503 τοῦ βιβλίου:

Νέον/ Λειμωνάριον/ περιέχον/ τὰ ἐν Χίῳ πάντα κατὰ Ἀκολουθίαν τοῦ ἔτους συγγεγραμμένα/ προτροπῇ καὶ αἰτήσει/ τῶν φιλοχρίστων Χίων./ Διὰ νὰ ἡμπορῇ ὁ βουλόμενος νὰ χωρίσῃ τὸ ἓν Βιβλίον τοῦτο εἰς δύω, διὰ νὰ/ μεταχειρίζεται[sic] εὐκόλως τῶν ἐν Χίῳ Ἁγίων τὰς Ἀκολουθίας καὶ τὰς Ἱστορίας.

Νὰ παρατηρήσω ἐδῶ ὅτι ἡ φράση «κατὰ Ἀκολουθίαν τοῦ ἔτους» ὑποδηλώνει ὅτι οἱ βίοι καὶ οἱ ἀσματικὲς ἀκολουθίες τῶν ἁγίων στὸ Λειμωνάριον ἔχουν ταξινομηθεῖ μὲ βάση τὴν ἡμερομηνία κατὰ τὴν ὁποία τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἡ μνήμη τους, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν μήνα Σεπτέμβριο, ὁπότε ἀρχίζει, ὡς γνωστόν, τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος. Μὲ ἄκρα συγκίνηση στὸ τέλος αὐτῆς τῆς παρθενικῆς ἔκδοσης τοῦ Νέου Λειμωναρίου διαβάζουμε καὶ ἕναν ἐκτενῆ κατάλογο Χίων συνδρομητῶν. Προκαλεῖ ρῖγος τὸ γεγονὸς ὅτι πρόκειται γιὰ ὀνόματα συμπατριωτῶν μας ποὺ καταβάλλουν τὸν ὀβολό τους γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου τρία μόλις χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ ὁλοκαύτωμα τοῦ νησιοῦ μας. Δεύτερος στὸν κατάλογο αὐτὸν μνημονεύεται –θὰ τὸ γνωρίζετε, Σεβασμιώτατε– «Ὁ Πανοσιολογιώτ(ατος) κὺρ Μακάριος Βασιλάκης». Θὰ ἤθελα νὰ μάθω ἂν πρόκειται γιὰ πρόγονό σας. Ἴσως θὰ ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ οἱ κατάλογοι τῶν συνδρομητῶν ἀπὸ ὅλες τὶς παλαιότερες ἐκδόσεις νὰ εἶχαν συμπεριληφθεῖ γιὰ λόγους προσωπογραφικοὺς καὶ στὴ νέα ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου.

Τὸ ἑπόμενο σχόλιό μου ἐπὶ τοῦ τίτλου τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἀφορᾶ τὸν ἐπιμελητὴ τῆς ἔκδοσης, κύριο Γεώργιο Μ. –ὑποθέτω «Μιχαὴλ»– Πιτσινέλη. Ὁ ἐπιμελητὴς εἶναι διδάκτορας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὸ 2014 μέλος Α΄ βαθμίδας τοῦ Ἐργαστηριακοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου, στὸ Τμῆμα Φιλολογίας καὶ στὸν Τομέα Βυζαντινῆς Φιλολογίας καὶ Λαογραφίας. Εἶναι ἡ πρώτη ἴσως φορὰ ποὺ τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἔκδοσης τοῦ Λειμωναρίου ἀναλαμβάνει ἕνας ἀπόλυτα ἐξειδικευμένος μελετητής, ἱκανὸς νὰ «τομογραφήσει»

τὸ κείμενο καὶ νὰ τὸ βελτιώσει μὲ ὅλες τὶς δυνατότητες ποὺ τοῦ παρέχουν ἡ ἐπιστημονική του κατάρτιση, ἡ κειμενολογική του ἐμπειρία καὶ ἡ σύγχρονη τεχνολογία. Ἐξαιρετικὴ ἐπιλογή, Σεβασμιώτατε!

Τὸ βιβλίο ἀφιερώνεται μὲ εὐλάβεια στὴν ἱερὴ μνήμη τριῶν ἱερομονάχων, ποὺ διατέλεσαν καὶ οἱ τρεῖς τους ἡγούμενοι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μυρσινιδίου –ἀπὸ τὴν ἵδρυσή της τὸ 1897 ἕως καὶ τὸ 1994– καὶ συνέδεσαν τὸ ὄνομά τους μὲ διαδοχικὲς ἐκδόσεις τοῦ Λειμωναρίου, τῶν μακαριστῶν Χριστοφόρου Σερέμελη, Ἀμβροσίου Μιχάλου καὶ Χριστοφόρου Γεραζούνη.

Ἕπονται δύο προλογικὰ κείμενα, τὸ πρῶτο ποιητικότατο, «ἐν ἀνθηρῷ ἕλληνι λόγῳ», τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Κυρίου Μάρκου καὶ τὸ δεύτερο, φιλολογικότατο καὶ ἐμπεριστατωμένο, τοῦ ἐπιμελητῆ τῆς ἔκδοσης. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, Σεβασμιώτατε, νὰ πῶ ἐδῶ –καὶ ἀδιαφορῶ παντελῶς γιὰ τὸ πῶς θὰ ἐκληφθοῦν τὰ λόγια μου– ὅτι ὡς παλαίμαχος φιλόλογος θὰ ἤμουν ἐξαιρετικὰ ὑπερήφανος ἂν εἴχατε ὑπάρξει μαθητής μου –κάτι ποὺ θὰ ἦταν βέβαια δυνατὸν νὰ συμβεῖ μὲ βάση τὰ ἡλικιακά μας δεδομένα– ἀλλὰ καί, γενικά, ὅτι θὰ ἔδινα καὶ τὴ ζωή μου ἀκόμη γιὰ μιὰ Ἐθνικὴ Παιδεία (καὶ μὲ τὸ «Ε» καὶ μὲ τὸ «Π» κεφαλαῖα), ποὺ θὰ μάθαινε τοὺς Ἕλληνες, ἂν ὄχι νὰ γράφουν, ὅπως γράφετε ἐσεῖς, τοὐλάχιστον ὅμως νὰ διαβάζουν καὶ νὰ κατανοοῦν εὐχερῶς τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸν Παπαδιαμάντη. Πεποίθησή μου εἶναι ὅτι ἡ γνώση τῆς γλώσσας μας σὲ βάθος θὰ μᾶς προστάτευε ἀποτελεσματικὰ καὶ ἀπὸ τὶς κατὰ καιροὺς ἐνσκύπτουσες κρίσεις καὶ ἀπὸ τὴν ἀκρισία ποὺ μᾶς κατατρύχει ὡς ἔθνος διαχρονικά…

Ἀκολουθεῖ τὸ κύριο σῶμα τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖο ξεκινᾶ μὲ δύο καινοφανεῖς ἀσματικὲς ἀκολουθίες –ποὺ δὲν εἶναι βέβαια καὶ οἱ μόνες καινοφανεῖς σὲ σχέση μὲ τὶς προηγούμενες ἐκδόσεις–, μία τῆς «ἱερᾶς συνάξεως πάντων τῶν ἁγίων τῆς Χίου» καὶ «πάντων τῶν ἐν Χίῳ ἀθλησάντων καὶ ἀσκήσει διαλαμψάντων ἁγίων καὶ τῶν ἑκασταχοῦ Χίων» καὶ μία «τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀνθίμου, τοῦ ἀρτίως ἐν Χίῳ ἀσκήσαντος». Εἶναι συγκινητικὸ γιὰ ἕναν Χιώτη νὰ βλέπει νὰ συμπεριλαμβάνονται ἐπιτέλους –χάρη σὲ δική σας καὶ πάλι πρωτοβουλία, Σεβασμιώτατε– στὴ σεπτὴ χορεία τῶν ἁγίων τῆς Χίου σαράντα ἕξι συνολικὰ νέοι ἱερομάρτυρες, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Μητροπολίτης Πλάτων Φραγκιάδης, ὁ ἱερέας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου Σταμάτιος Χαρτουλάρης, ποὺ σφαγιάστηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὡς ἀμνὸς ἄμωμος ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ, ἐνῶ ἱερουργοῦσε τὸ πρωὶ τῆς Μεγάλης Πέμπτης τοῦ 1822, καὶ ὁ νεαρὸς ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Χίου Μακάριος Γαρρῆς ἢ Γέμελος, ποὺ ἀπαγχονίστηκε μαζί μὲ ἄλλους ἐθνομάρτυρες στὸ Βουνάκι…

Εἶναι ἀνεξίτηλα ἀποτυπωμένοι στὴ μνήμη μου οἱ δύο πίνακες τοῦ Γεωργίου Παναγιωτάκη, τοὺς ὁποίους εἶχα πρωτοδεῖ ὡς μικρὸς μαθητὴς τοῦ δημοτικοῦ

σχολείου στὴν ἐνοριακὴ αἴθουσα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου, ὅπου μᾶς εἶχε πάει ἡ δασκάλα μας, καὶ οἱ ὁποῖοι μὲ εἶχαν ἐντυπωσιάσει πολὺ τόσο μὲ τὸ θέμα τους ὅσο καὶ μὲ τὴν ἄψογη ἐκτέλεσή τους. Ἦταν σημαντικὸς καλλιτέχνης ὁ Παναγιωτάκης, Σεβασμιώτατε, καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Χίου τοῦ ὀφείλει, νομίζω, πολλά. Ἀναμένουμε σὲ μιὰ ἑπόμενη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου –ἐλπίζουμε ἐντὸς τῶν συρρικνουμένων ὁρίων τῆς δικῆς μας ζωῆς– νὰ συμπεριληφθοῦν μαζὶ μὲ τὶς ἀσματικὲς ἀκολουθίες καὶ τοὺς βίους τῶν τριῶν ἱερομαρτύρων μας καὶ οἱ ἀπεικονίσεις τοῦ μαρτυρίου τῶν δύο ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο Γεώργιο Παναγιωτάκη.

Μὲ τὸ ἁγιολογικὸ καὶ ὑμνολογικὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου δὲν θὰ ἀσχοληθῶ ὡς μὴ ἁρμόδιος. Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ καταθέσω μερικὲς γενικότερες σκέψεις σχετικὰ μὲ τὴ σημασία τῶν νεομαρτύρων στὴν ἐπιβίωση τοῦ Γένους. Μετὰ τὴν Ἅλωση τῆς Πόλης ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνέλαβε, ὡς γνωστόν, νὰ ἐκπροσωπήσει ἀπέναντι στὴν Ὑψηλὴ Πύλη τὸ σύνολο τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσαν ἕνα ἀπὸ τὰ πέντε «μιλέτια» τοῦ πληθυσμοῦ της. Τὰ ἄλλα ἦταν τὸ κυρίαρχο τῶν μουσουλμάνων, τῶν ἑβραίων, τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν καθολικῶν. Τὸ μιλέτι τῶν ὀρθοδόξων, τὸ ἐπιλεγόμενο τῶν «Ροὺμ» (millet-i Rûm), δηλαδὴ «γένος τῶν Ρωμαίων» –ἢ κοινῶς τῶν Ρωμιῶν– ἦταν ὑπερεθνικὸ καὶ ὑπερφυλετικό, ἀφοῦ σ’ αὐτὸ δὲν ἀνῆκαν μόνο οἱ ἑλληνικῆς καταγωγῆς ὑπήκοοι τοῦ σουλτάνου ἀλλὰ ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι, οἱ Ρουμάνοι καὶ οἱ Ἀρβανῖτες, οἱ Γεωργιανοὶ καὶ ἄλλοι. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ψιλῷ ὀνόματι «Ρωμαῖοι» ἀποτέλεσαν ἀρχικὰ τὸν «Μείζονα Ἑλληνισμό», δηλαδὴ τοὺς ἄμεσους ἢ ἔμμεσους ἢ… κατὰ φαντασίαν κληρονόμους τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, δηλαδὴ τοῦ Βυζαντίου. Ἀποκαλῶ «ἑλληνισμὸ» ὅλη αὐτὴ τὴν πανσπερμία, πρῶτον, διότι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ποὺ τοὺς ἐκπροσωποῦσε παρέμεινε σὲ χέρια ἑλληνικὰ καθ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας καί, δεύτερον, διότι γενικὰ ἡ βασικὴ γλώσσα τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας καὶ τῆς μόνης παρεχόμενης παιδείας ἦταν ἡ ἑλληνικὴ καὶ μάλιστα ἡ ἑλληνικὴ τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τῆς Ὀκτωήχου. Αὐτὰ ἦταν ἀρχικὰ τὰ μόνα διδακτικὰ βιβλία ποὺ ὑπῆρχαν. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ ἑλληνικὴ ἦταν καὶ παρέμεινε ἡ lingua franca –δηλαδὴ ἡ «κοινὴ γλώσσα ἐπικοινωνίας»– σὲ ὅλο τὸ Λεβάντε –δηλαδὴ τὴν ἐγγὺς ἢ καθ’ «ἡμᾶς» Ἀνατολὴ– ὡς γλώσσα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἀνερχόμενης ἀστικῆς τάξης.

Ὡς μητέρα ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεώρησε ἀποστολή της ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς ὑποδούλωσης νὰ κάνει χρήση τῶν προνομίων ποὺ τῆς παραχωρήθηκαν ἀπὸ τὸν Μωάμεθ Β΄ τὸν Πορθητή, γιὰ νὰ προστατέψει τὸ ποίμνιό της ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ βοηθήσει νὰ παραμείνει ἑδραῖο καὶ ἀμετακίνητο στὴν ὀρθόδοξη πίστη. Ὁ πιὸ ἀποτελεσματικὸς τρόπος γιὰ νὰ ἐπιτύχει

αὐτὸν τὸν δύσκολο στόχο ἦταν ἡ παιδεία. Καὶ στὸν τομέα τῆς παιδείας ἡ «ἐν αἰχμαλωσίᾳ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως» ἐπετέλεσε «ἐν καιροῖς δισέκτοις καὶ χαλεποῖς» θαύματα, ποὺ μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἡ σχετικὴ ἔρευνα δὲν τὰ ἔχει ἀκόμη μελετήσει καὶ ἀναδείξει ἐπαρκῶς…

Οἱ πιέσεις ποὺ δεχόταν τὸ ὀρθόδοξο ποίμνιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη γιὰ νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν πατρώα του πίστη δὲν προέρχονταν μόνο ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τῆς θέσης τοῦ «ραγιᾶ» οὔτε μόνο ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ δυτικὲς προπαγάνδες ὀργίαζαν τότε σὲ ὅλη τὴν τουρκοκρατούμενη Ἀνατολὴ μὲ τὴν ἀνοχὴ τῆς ὀθωμανικῆς διοίκησης. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, ἀπὸ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 18ου αἰώνα –καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸ 1774 καὶ μετέπειτα, ὁπότε συνάπτεται ἡ γνωστὴ ρωσοτουρκικὴ συνθήκη τοῦ Κιουτσοὺκ Καϊναρτζὶ– ἄρχισαν νὰ εἰσρέουν κατακλυσμικὰ στὸν ὑπόδουλο ἑλληνικὸ χῶρο οἱ φιλοσοφικὲς καὶ παιδαγωγικὲς ἀντιλήψεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ. Μαζί τους ἦρθαν καὶ οἱ νέες θεωρίες περὶ «Μεσαίωνα» καὶ σκοτεινῶν αἰώνων, ποὺ συμπαρέσυραν στὴν ἀνυποληψία μαζὶ μὲ τὴ θεοκρατία καὶ τὴ φεουδαρχία τῆς Δύσης καὶ τὸ Βυζάντιο ὡς μία ἑρμαφρόδιτη ἐθνικὰ περίοδο πολιτικῆς καὶ πολιτισμικῆς ὑπανάπτυξης καὶ σκότους. Στὴ θέση τῆς νέας «Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας» τοῦ Μείζονος Ἑλληνισμοῦ, τὴν ὁποία ὁραματιζόταν νὰ δημιουργήσει μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ οἱ κοσμικοὶ ἐκφραστὲς τῶν ἰδεῶν της, οἱ Φαναριῶτες –μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς–, οἱ διανοούμενοι τοῦ Διαφωτισμοῦ τοποθέτησαν τὸ ἴνδαλμα ἑνὸς «Ἑλάσσονος» ἐθνοφυλετικοῦ «Ἑλληνισμοῦ», ποὺ ξεκινοῦσε, ἂς ποῦμε, ἀπὸ τὸν Ὅμηρο καὶ κατέληγε εὐθυγράμμως καὶ… «καθαροαίμως» ἕως τὸ σήμερα. Δὲν θεωρῶ ἀπαραίτητο νὰ σχολιάσω τὴν ἐγκυρότητα μιᾶς τέτοιας θεωρίας…

Ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ξέσπασε μεγάλη θεολογικὴ καὶ ἰδεολογικὴ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Μείζονος καὶ τοῦ Ἐλάσσονος Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία δὲν ξέρω ἂν ἔχει ἔκτοτε καταλαγιάσει. Ξεπεράστηκε συγκυριακὰ κατὰ τὴν ἔκρηξη τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821, ὅταν ὁ ἡρωικὸς καὶ ἄδολος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης στὴν ἐμπνευσμένη Προκήρυξή του κάλεσε τοὺς Ἕλληνες στὸν ἀγώνα μὲ τὸ περίφημο «Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος», ποὺ, παρότι φαινομενικὰ ἀποτελεῖ μηχανικὴ ἐπανάληψη τῶν διαλαμβανομένων στὸν ὅρκο τῶν Ἀθηναίων ἐφήβων –«ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὁσίων… καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάσσω παραδώσω…»– στὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ ἔκκληση συσπείρωσης ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ τοῦ Μείζονος (δηλαδὴ τῆς Πίστεως) καὶ τοῦ Ἐλάσσονος (δηλαδὴ τῆς Πατρίδος), γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ὑπέρτατης προσπάθειας…

Στὸν ἀγώνα του κατὰ τῆς ἀπειλῆς τοῦ ἐξισλαμισμοῦ καὶ τῆς εἰσροῆς τῶν «καινῶν ἀπὸ τῆς Δύσεως δαιμονίων» ὁ Μείζων Ἑλληνισμὸς δὲν εἶχε ἀνάγκη μόνο ἀπὸ τὴν

ἀντιρρητικὴ ρητορικὴ τῶν διανοουμένων του οὔτε μόνο ἀπὸ τὴ συστηματικὴ κατήχηση τοῦ χριστεπώνυμου πληρώματος. Αὐτὰ ἀπευθύνονταν σὲ ἐγγράμματο γενικὰ κοινὸ καὶ εἶχαν στὴν πραγματικότητα ἐλάχιστους ἀποδέκτες. Γιὰ νὰ ἐνισχύσουν στὴν πίστη του τὸν ἁπλὸ καὶ ἀπαίδευτο λαό, ἕνας μόνο τρόπος ὑπῆρχε ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν κίνδυνο ἀπώλειας τῆς ψυχῆς. Τὰ ζωντανὰ παραδείγματα. Καὶ αὐτὰ τὰ πρόσφεραν οἱ νεομάρτυρες, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦταν νέοι, ποὺ σὲ στιγμὲς ἀδυναμίας ἢ ἐπιπολαιότητας ἢ σὲ συνθῆκες αἰχμαλωσίας εἶχαν ἀπαρνηθεῖ τὴν πίστη τους, καὶ πού, ὅταν ἀργότερα συνειδητοποιοῦσαν τί εἶχαν πράξει, ἔκαναν δημόσια δήλωση ἀποκήρυξης τοῦ ἰσλαμισμοῦ στὶς ὀθωμανικὲς ἀρχές, γεγονὸς ποὺ ἐπέφερε στὸ τέλος μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια τὴ θανάτωσή τους. Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἥρωες τοῦ Μείζονος Ἑλληνισμοῦ, τῆς Ρωμιοσύνης, ποὺ ἡ ὁμολογία τους καὶ ἡ τόλμη μὲ τὴν ὁποία ἀντιμετώπιζαν τὰ βασανιστήρια καὶ τὸν θάνατο προκαλοῦσε στοὺς χριστιανοὺς δέος καὶ θαυμασμὸ καὶ τοὺς γέμιζε μὲ αὐτοπεποίθηση γιὰ τὴν ὀρθότητα καὶ τὴ δύναμη τῆς πίστης τῶν πατέρων τους. Ἡ θυσία ἑνὸς τέτοιου παλικαριοῦ εἶχε συνήθως πολλαπλάσια καὶ διαρκέστερη ἀπήχηση στὸ λαϊκὸ αἴσθημα ἀπὸ ὅσο ἕνα ἐμπνευσμένο κήρυγμα ἐπ’ ἐκκλησίαις, μιὰ σοφὴ προφορικὴ νουθεσία ἢ ἀκόμη καὶ ἕνα ψυχωφελὲς ἀνάγνωσμα. Ἡ καταγραφὴ τοῦ βίου καὶ τῆς ἄθλησης τέτοιων ἡρώων ἦταν –τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν– ὅ,τι περίπου καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ ἐξυμνοῦσαν τὰ κατορθώματα τῶν κλεφταρματολῶν στὴν ἴδια χρονικὴ περίοδο.

Σημαντικὸ ρόλο στὴν καταγραφὴ καὶ τὴ διάσωση τῆς μνήμης τῶν νεομαρτύρων φαίνεται ὅτι διαδραμάτισε τὸ γνωστὸ κίνημα τῶν Κολλυβάδων, τὸ ὁποῖο συνδέθηκε στενὰ μὲ τὴ Χίο, ἀφοῦ οἱ τρεῖς κυριότεροι ἐκπρόσωποί του, ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Νοταρᾶς, Μητροπολίτης Κορίνθου, καὶ οἱ ὅσιοι Ἀθανάσιος ὁ Πάριος καὶ Νικηφόρος ὁ Χῖος ἔζησαν καὶ ἔδρασαν στὸ νησί μας. Τὸν βίο καὶ τὴν πολιτεία τους, καθὼς καὶ τὴν ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ καθενός, μπορεῖ νὰ τὴ διαβάσει κανεὶς στὸ Λειμωνάριον. Πρῶτος συντάκτης τοῦ Νέου Λειμωναρίου ὑπῆρξε ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Νοταρᾶς, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔκανε ἀγώνα κατὰ τῶν ἐξισλαμισμῶν καὶ στήριξε, καθὼς φαίνεται, ἀρκετοὺς νεομάρτυρες. «Ἀλείπτην τῶν Μαρτύρων» τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, δηλαδή, θὰ λέγαμε, «προπονητὴ τῶν μαρτύρων» (ἐκ τοῦ «ἀλείφειν» τὸν παλαιστὴ μὲ λάδι πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγώνα). Καὶ ἴσως αὐτὴ ἡ προσωπικὴ σχέση του μὲ νεομάρτυρες ὑπῆρξε καὶ τὸ κίνητρο τοῦ ἁγίου Μακαρίου νὰ συγγράψει τοὺς βίους τους καὶ νὰ τοὺς προβάλει ὡς ὑποδείγματα αὐταπάρνησης καὶ χριστιανικῆς ἀρετῆς. Καὶ σὲ ὅσους ἐγκαλοῦν τὸν ἅγιο Μακάριο ὅτι κακῶς ἐξώθησε νέους ἀνθρώπους στὸ μαρτύριο –τὸ ἔχω διαβάσει καὶ αὐτό!– μπορῶ νὰ ἀπαντήσω ὅτι, εἴτε μᾶς ἀρέσει εἴτε ὄχι, εἴτε μᾶς φαίνεται σκληρὸ ἢ ἀλλότριο πρὸς τὸν δικό μας ἀτομοκεντρικὸ καὶ ἰδιοτελῆ, θὰ ἔλεγα, «ἀνθρωπισμό», αὐτὸς ἦταν μακρὰν ὁ ἀποτελεσματικότερος τρόπος γιὰ τὸν

φρονηματισμὸ καὶ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Γένους, ἡ ὁποία δίνει σὲ ὅλους ἐμᾶς σήμερα τὴ δυνατότητα νὰ ἀσκοῦμε κριτικὴ a posteriori καὶ… ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς.

Ἐπειδὴ ἔχω σχηματίσει τὴν ἐντύπωση ὅτι βασικὸς στόχος τῆς συγγραφῆς τῶν Λειμωναρίων ἀπὸ τὴν ἐποχή, ὅπως εἴδαμε, τοῦ Ἰωάννου Μόσχου ἴσαμε σήμερα εἶναι νὰ διασώσει τὴ μνήμη «ἁγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμψάντων», γι’ αὐτὸ μὲ παραξένεψε ἡ ἀπουσία ἀπὸ τὸ παρὸν Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον τῆς «Ἱκετηρίου εὐχῆς ὑπὲρ τοῦ ἐνεργείᾳ ἐναθλοῦντος ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Πίστεως», τὴν ὁποία ἔγραψε ὁ ὅσιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, ὅπως καὶ γενικὰ τῆς «Παρακλητικῆς ἀκολουθίας εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Ὁμοούσιον καὶ Ἀδιαίρετον Τριάδα», τῆς «ψαλλομένης ὑπὸ τῶν βουλομένων, ἐπειδὰν συμβῇ ταῖς βασάνοις ἐγκαρτερεῖν τινὰ νέον Μάρτυρα», τὴν ὁποία συνέθεσε ὁ ὅσιος Νικηφόρος. Τὰ κείμενα αὐτά, παρὰ τὴ σημασία τους, ἔχουν σταματήσει νὰ δημοσιεύονται στὸ Λειμωνάριον ἀπὸ τὴν τρίτη του ἔκδοση τοῦ 1873. Τὰ βρῆκα ὅμως ἐνδιαφέροντα καὶ ἀπολύτως σύμφωνα μὲ τὸ «λειμωναριακὸ» πνεῦμα. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ὑπάρχει λόγος, στὸν ὁποῖο ὀφείλεται ἡ παράλειψη τῆς ἐνδιαφέρουσας αὐτῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τὴν τελευταία ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου. Ἂν ὁ Σεβασμιώτατος ἔχει τὴν καλοσύνη, μπορεῖ νὰ μᾶς διαφωτίσει ἐπ’ αὐτοῦ.

Ἡ ὄγδοη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου τελειώνει μὲ ἕνα «Ἐπίμετρον». Τὸ ἐπίμετρο αὐτὸ περιλαμβάνει δύο «Εὐχὰς» καὶ ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἀντὶ ἐπιλόγου» μία ἀκόμη «Εὐχὴν διὰ τοὺς κοπιάσαντας» –ἐννοεῖται γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου–, ἕνα «Μεγαλυνάριον» «πάντων τῶν ἐν Χίῳ Ὁσίων καὶ Μαρτύρων» καὶ ἕνα «Δοξαστικὸν τῶν Ἁγίων Πατέρων» τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς Εὐχὲς εἶναι «Ὑπὲρ τῶν ναυτιλλομένων», κείμενο στιβαρὸ καὶ εὐθύβολο, γραμμένο ἀπὸ τὸν ποτὲ Μητροπολίτη Χίου, κυρὸ Χρυσόστομο Γιαλούρη, καὶ δημοσιευμένο γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἔκδοση τοῦ 1968, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ μποροῦσε παρὰ νὰ συγκινήσει τὸν Μητροπολίτη Μᾶρκο, ὡς Χιώτη, ὡς Βρονταδούση καὶ ὡς γόνο ναυτικῆς οἰκογένειας, ὥστε νὰ τὸ συμπεριλάβει καὶ στὴν τελευταία ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου. Ἡ δεύτερη Εὐχή, ἐπίσης συγκινητικὴ καὶ ἐκ βαθέων ἀναδυόμενη, εἶναι ἡ «ἀναπεμφθεῖσα εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Χίου κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν τῆς 11ης Νοεμβρίου 2012, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 100 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ». Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τὴ διαβάσω ἐδῶ ὁλόκληρη καὶ νὰ τὴ σχολιάσω ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ κάνω μεγαλύτερη κατάχρηση τῆς ὑπομονῆς σας. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε μόνο νὰ διατυπώσω μιὰ τελευταία μου σκέψη, ἡ ὁποία ἐδράζεται σὲ «λόγον γνώσεως». Θὰ πρέπει ἐμεῖς οἱ Χιῶτες νὰ θεωροῦμε τοὺς ἑαυτούς μας πολὺ τυχεροὺς ποὺ ἔχουμε Μητροπολίτη Χιώτη, «ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων [ἡμῶν] καὶ σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς [ἡμῶν]», ἱεράρχη ποὺ γνωρίζει καλὰ καὶ τὸν τόπο καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του, τόσο τὶς πνευματικὲς ὅσο καὶ τὶς ὑλικές. Καὶ τὸ λέω αὐτὸ ἀψηφώντας καὶ πάλι τὸν κίνδυνο

νὰ ἐγκληθῶ «ἐπὶ κολακείᾳ». Πολλὰ τὰ ἔτη σου, Δέσποτα!

Θὰ κλείσω τὴν ὁμιλία μου μὲ τὸ «ἀπολυτίκιον εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα», ἐπίσης «ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. ΜΑΡΚΟΥ, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατὸν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ», ψαλλόμενο σὲ ἦχο πλάγιο τοῦ πρώτου:

«Τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἀνευφημήσωμεν, τὸν συνάναρχον Λόγον σὺν ἀϊδίῳ Πατρί, καὶ τὸ πάντα χορηγοῦν Πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι κατέπεμψεν ἡμῖν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ, δῶρον ἐλευθερίας, ἣν ἐπὶ χρόνον αἰῶνος, πάντες οἱ Χῖοι ἀπολαύομεν».

Τὴν Ἁγία Τριάδα ἂς ἀνυμνήσουμε, τὸν Λόγο, ποὺ καὶ Αὐτὸς (ὅπως καὶ ὁ Πατὴρ) δὲν ἔχει χρονικὴ ἀρχή, μαζὶ μὲ τὸν διαιώνιο Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ προσφέρει τὰ πάντα, διότι μᾶς ἔστειλε τὸ δῶρο τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ ἐχθροῦ, τῆς ἐλευθερίας ποὺ ἐπὶ ἕναν αἰώνα τώρα ὅλοι οἱ Χιῶτες ἀπολαμβάνουμε.

Μὲ τὴν παράκληση νὰ μὴ χειροκροτήσετε σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ ποὺ μὲ ἀκούσατε.

Ὁ κ. Βοξάκης εἶπεν: «Βασικὸ στοιχεῖο τῆς Ὀρθοδόξου πνευματικότητος εἶναι ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ τιμητικὴ προσκύνηση τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς Ἁγίους της Ἐκκλησίας μας.

Ὁ σεβασμὸς ὅμως αὐτός, προκειμένου νὰ ἐπιφέρει βαθύτερη πνευματικὴ ὠφέλεια, πρέπει νὰ συνδυάζεται μὲ τὴν προσέγγιση καὶ τὴν ἐγγύτερη γνωριμία μὲ τοὺς Ἁγίους, τοὺς «φίλους του Θεοῦ». Ἡ προσέγγιση αὐτή, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ γίνει ἡ ἀπαρχὴ τῆς καλῆς ἀλλοιώσεως τοῦ κάθε Χριστιανοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ γνώση τοῦ Βίου καὶ τῆς Πολιτείας τῶν «στεφανηφόρων ἀθλητῶν», τῶν Ἁγίων, ὡς βοηθητικὸ μέσο πρὸς τὴν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν.

Σὲ ἐπιστολὴ του ὁ Ἅγιος Βασίλειος πρὸς τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο τονίζει τὴν καταλυτικὴ σημασία, ποὺ ἔχει τὸ παράδειγμα τῶν Ἁγίων γιὰ τοὺς πιστούς, τοὺς ὁποίους προτρέπει νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι οἱ Ἅγιοι εἶναι «εἰκόνες ἔμψυχοι τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας»1. Καὶ συμπληρώνει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος «Τιμὴ γὰρ Μάρτυρος, μίμησις μάρτυρος»2. Ὁ δὲ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἀναφερόμενος στὴ δυνατότητα μιμήσεως τῶν Ἁγίων ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, γράφει: «Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους ἕκαστος ἡμῶν θέλων εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖναι δύναται, πρὸς ἕκαστον πνευματικῶς ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ καθ’ ἱστορίαν τυπικῶς γεγραμμένων μορφούμενος». Δηλαδὴ «Ἐπίσης καὶ ὅλους τους ἁγίους καθένας ἀπό μᾶς, ἂν θέλη, μπορεῖ νὰ τοὺς μεταφέρη στὸν ἑαυτό του, παίρνοντας τὴν μορφὴ τοῦ καθενὸς πνευματικά, ἀπὸ ὅσα ἔχουν γραφῆ γι’ αὐτὸν στὴν ἱστορία γιὰ παράδειγμα (δικό μας)»3.

Ὅμως, πνευματικὴ ὠφέλεια λαμβάνει ὁ πιστὸς καὶ μέσῳ τῆς Ὀρθοδόξου ὑμνογραφίας, ὅπου δὲν προβάλλεται μόνο ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Χριστῷ δόξα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνογραφία τιμώντας τοὺς Ἁγίους ἐπιβεβαιώνει τὸ γεγονὸς τῆς σωτηρίας, ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἁπλόχερα προσφέρει ἡ Ἐκκλησία Του, διότι ὁ Τριαδικὸς Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»4.

Ὅλα τὰ παραπάνω ἐλέχθησαν, γιὰ νὰ ἐξηγηθεῖ γιατί ἦταν ἐπιβεβλημένη ἡ ἐπανέκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, ἡ ὁποία ἐπιτεύχθηκε μὲ τὴ Χάρη τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξιέπαινη πρωτοβουλία καὶ μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου, καθὼς καὶ τὸ κοπιῶδες ἔργο τοῦ Δρ. Βυζαντινῆς Φιλολογίας Γεωργίου Πιτσινέλη, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τὴν ἀναθεώρηση καὶ διόρθωση τῶν κειμένων.

Προτοῦ, ὅμως, προχωρήσω στὴν παρουσίαση τοῦ ἴδιου του ὑμνογραφικοῦ καὶ ἁγιολογικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ μία σύντομη ἐξέταση τοῦ Λειμωναρίου ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας. Ὡς γνωστὸν ὁ πρῶτος ποὺ χρησιμοποίησε τὸν ὅρο Λειμωνάριον, ὡς τίτλο ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου, ἦταν ὁ Ἰωάννης Μόσχος. Ὁ μοναχὸς αὐτὸς ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Τόπους στὶς ἀρχὲς τοῦ 7ου αἰώνα συνέταξε ἔργο, στὸ ὁποῖο συμπεριέλαβε πλῆθος ἐποικοδομητικῶν διηγήσεων, ρήσεων καὶ θαυμάτων μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ πόνημά του αὐτὸ τὸ ὀνόμασε Λειμὼν ἢ Λειμωνάριον, δηλαδὴ λιβάδι, πνευματικὸ λιβάδι. Τὸ ὀνόμασε ἔτσι, ὅπως ὁ ἴδιος ἐπεξηγεῖ «διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέρψίν τε καὶ εὐωδίαν καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἐντυγχάνουσιν»5. Τὸ ἔργο ἔτυχε εὐρυτάτης διαδόσεως καὶ, ἐπὶ αἰῶνες, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι πολὺ ἀγαπητὸ κυρίως στοὺς μοναχούς, ἀλλὰ καὶ στοὺς λαϊκούς.

Αὐτὸ τὸ βιβλίο, ποὺ περιεῖχε τὴν σοφία τῶν Πατέρων τῆς ἐρήμου, ὑπῆρξε προσφιλὲς ἀνάγνωσμα καὶ τοῦ Ἁγίου Μακαρίου Κορίνθου. Ὅταν, λοιπὸν αὐτὸς στὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1804 εἶχε ὁλοκληρώσει σχεδὸν τὴ συγκρότηση τοῦ ὑλικοῦ του καὶ σκοπεύοντας νὰ ἐκδώσει σὲ αὐτοτελὲς βιβλίο Συναξάρια καὶ Ἀκολουθίες Ἁγίων, ἐπέλεξε γι’ αὐτὸ τὴν ὀνομασία Νέον Λειμωνάριον. Θὰ τὸ ὀνόμαζε Νέον, γιὰ νὰ ἀποφεύγεται ἡ σύγχυση μὲ τὸ Λειμωνάριον τοῦ Ἰωάννου Μόσχου. Παράλληλα προέκρινε νὰ υἱοθετήσει τὸν γνωστὸ στοὺς Ὀρθοδόξους ὅρο Λειμωνάριον, γιατί θὰ ἦταν ἀντιπροσωπευτικός τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου, ἀφοῦ αὐτὸ θὰ περιεῖχε Βίους καὶ Ἀκολουθίες Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι εἶναι τὰ ἄνθη τοῦ Παραδείσου, δηλαδὴ τοῦ πνευματικοῦ Λειμῶνος. Ὅπως πολὺ ἐπιτυχῶς ἐπεξηγεῖ ὁ συντελεστὴς τοῦ ἔργου Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος: «καθὼς εἰς ἕνα λειμώνα δὲν

εἶναι ἑνὸς μόνον εἴδους ἄνθη, οὕτω καὶ εἰς ταύτην (τὴν βίβλον) περιέχονται ὡς ἄνθη τερπνότατα καὶ εὐωδέστατα τὰ διάφορα διηγήματα, ἤγουν ἐκεῖνα τῶν καλλίστων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων, ἐκεῖνα τῶν θεοφόρων ἀσκητῶν καὶ ἐκεῖνα τῶν παραδόξων ἀποτελεσμάτων τοῦ οὐρανοῦ...»6. Τὸ Νέον Λειμωνάριον τόσο σὰν ἰδέα ὅσο καὶ ὡς τίτλος τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχικὸς πυρήνας χειρόγραφου ὑλικοῦ ἀποτελοῦσαν προσωπικὸ πόνημα τοῦ Φιλοκαλιστῆ Ἱεράρχη Ἁγίου Μακαρίου. Ὁ βιογράφος του Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἀφηγεῖται σχετικά: «Εἶχε τελειώσει μὲ πολλοὺς κόπους καὶ ἀγρυπνίας ὁ ἀοίδιμος τὴν νέαν συλλογὴν τινῶν ὁσιακῶν βίων καὶ μαρτυρίων, παλαιῶν καὶ νέων, ἔτι ἀνεκδότων, καὶ ἄλλων τινῶν ψυχοφελῶν διηγημάτων καὶ θαυμάτων, αὐτὸς ἰδίᾳ χειρί, ἄλλα μὲν μεταφράζων καὶ ἄλλα ἀντιγράφων, τὴν ὁποίαν καὶ ὠνόμασε “Νέον Λειμωνάριον”»7. Τὸ «Νέον Λειμωνάριον», ὅμως, ὀφείλει πολλὰ καὶ στὴ γραφίδα τοῦ «σοφολογιωτάτου διδασκάλου» Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ὅπως εἶναι ὁ «Βίος καὶ Πολιτεία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου, Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου, τοῦ Νοταρᾶ...» καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου, καθὼς καὶ ἡ γλωσσικὴ ἁπλούστευση τῶν Συναξαρίων τοῦ Τριῳδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου. Ἐξίσου σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου του Χίου, ὁ ὁποῖος συνέταξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς ἀσματικὲς Ἀκολουθίες καὶ τὰ Συναξάρια, ποὺ συμπεριλήφθησαν, ἐνῶ ἄλλων βελτίωσε καὶ συμπλήρωσε τὸ ἀρχικό τους ὑλικό. Τὸ 1819 τὸ «Νέον Λειμωνάριον» τυπώθηκε στὴ Βενετία ὡς συλλογικὸ ἔργο καὶ τῶν τριῶν προαναφερθέντων Κολλυβάδων Ἁγίων. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναγράφηκε στὸν διευκρινιστικὸ ὑπότιτλο τοῦ ἔργου, ὁ πνευματικὸς αὐτὸς καρπὸς τῶν τριῶν Ὁσίων ἐκτυπώθηκε «Εἰς κοινὴν ἁπάντων τῶν Ὀρθοδόξων ὠφέλειαν».

Ἐπανέκδοση τοῦ Νέου Λειμωναρίου ἔγινε στὴν Ἑρμούπολη τῆς Σύρου τὸ 1855 – 1857 σὲ τρεῖς τόμους. Τὸ 1873 γνωρίζει τὴν γ΄ ἐπανατύπωση, αὐτὴ τὴ φορὰ στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ ἕναν τόμο. Ἕνα χρόνο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Χίου ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγό, δηλαδὴ τὸ 1913, ἐπανεκδίδεται στὴ Χίο ὡς ἀπότιση φόρου τιμῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ποὺ κράτησε ζωντανὸ τὸ Ἐθνικὸ φρόνημα μέσα στὴ μακραίωνη νύκτα τῶν τόσων αἰώνων σκλαβιᾶς. Ὁ ἱδρυτὴς καὶ πρῶτος ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιώτισσας , Χριστόφορος Σερέμελης, εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία γιὰ νέα καὶ πληρέστερη ἐπανέκδοση τοῦ Νέου Λειμωναρίου, ἀλλά, λόγω τῶν δυσκολιῶν τῆς ἐποχῆς, αὐτὴ δὲν πραγματοποιήθηκε. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνέλαβε καὶ ἔφερε εἰς πέρας τὸ 1930 ὁ διαδεχθείς αὐτὸν στὴν ἡγουμενία τῆς Μονῆς, Ἀρχιμανδρίτης Ἀμβρόσιος Μίχαλος. Ἡ ἔκδοση αὐτὴ – βασικὰ γιὰ λόγους οἰκονομικῆς στενότητος8 – περιορίσθηκε κυρίως μόνο στοὺς Βίους καὶ τὶς Ἀκολουθίες Ἁγίων, ποὺ εἴτε γεννήθηκαν στὴ Χίο, εἴτε ἀσκήτευσαν καὶ μαρτύρησαν σ’ αὐτήν. Ἐξαιτίας τῆς θεματικῆς αὐτῆς ἐπιλογῆς, τὸ ἔργο κυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον9. Ἡ ἔκδοση αὐτὴ πραγματοποιήθηκε σὲ

τυπογραφεῖο τῶν Ἀθηνῶν τὸ 1930 καὶ βασίσθηκε στὴν β΄ ἔκδοση τοῦ Νέου Λειμωναρίου καὶ συγκεκριμένα στὸν Β΄ τόμο της. Παρὰ τὴν ἀλλαγὴ στὸν τίτλο τοῦ ἔργου, ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενό του σὲ μεγάλο βαθμὸ προερχόταν ἀπὸ τὸ Νέον Λειμωνάριον, ἡ ἔκδοση τοῦ 1930 χαρακτηρίζεται ὡς ἡ πέμπτη. Οἱ Ὀρθόδοξοι πιστοί, ἰδίως τῆς Χίου, ἀγκάλιασαν μὲ θέρμη τὴν ἔκδοση αὐτὴ καὶ μέσα σὲ λίγα ἔτη, τὸ βιβλίο ἐξαντλήθηκε. Τὴν ἀπὸ ἔτη ζητούμενη ἐπανέκδοση10 ἀνέλαβε ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χριστόφορος Γεραζούνης, ἡγούμενος τῆς Ι. Μονῆς Μυρσινιδίου τὸ 1968. Ἡ ἐπανέκδοση αὐτὴ ὑπῆρξε αἰσθητὰ βελτιωμένη καὶ συμπληρωμένη, συγκριτικὰ μὲ αὐτὴν τοῦ 1930. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χριστόφορος προέβη καὶ σὲ ἄλλη ἐπανέκδοση, τὴν ἕβδομη κατὰ σειρά, τὸ 1992. Ὡς μικρὴ ἔνδειξη τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἂς ἀναφέρουμε τὴν ἔκδοση καὶ ἄλλων Λειμωναρίων – ἰδίως τὶς τελευταῖες δεκαετίες – ποὺ ἔχουν αὐτὸ ὡς πρότυπο. Τέτοια Λειμωνάρια εἶναι τὸ Λεσβιακὸν Λειμωνάριον, τὸ Εὐρυτανικὸν Λειμωνάριον, τὸ Κρητικὸν Λειμωνάριον, τὸ Πατμιακὸν Λειμωνάριον, τὸ Ροδιακὸν Λειμωνάριον καὶ τὸ Ἁγιορείτικον Λειμωνάριον.

Τὴν Ἐκκλησία τὴν ὁμολογοῦμε ὡς Ἁγία στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ἀφοῦ ὡς κεφαλὴ της ἔχει τὸν Χριστό, ὁ ὁποῖος τὴν ἁγιάζει. Ἔτσι, ὅλοι οἱ πιστοί, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ζωντανὰ μέλη της, ἀποτελοῦν τὴν «κοινωνία τῶν Ἁγίων». Ὡς Ἁγία ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀποστολή της νὰ ἁγιάζει. Ἔργο της εἶναι «ὁ καταρτισμὸς τῶν ἁγίων» καὶ ἡ πνευματικὴ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου σὲ μία κοινωνία ἁγιότητος. Οἱ ἐπίσκοποι, ὡς κατεξοχὴν πνευματικοὶ πατέρες καὶ διδάσκαλοι, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύουν ἀνύστακτη μέριμνα πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Ἔτσι καὶ ὁ Ποιμενάρχης μας, μεταξὺ τῶν ἄλλων ποιμαντικῶν του φροντίδων, ποὺ ἀποβλέπουν πρὸς τὴν διδασκαλία καὶ τὸν ἁγιασμὸ τοῦ τοπικοῦ ποιμνίου, δὲν παρέβλεψε καὶ αὐτήν, δηλαδὴ τὴν ἐπανέκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου. Μία ἐπανέκδοση ποὺ στοχεύει νὰ κάνει προσιτὸ σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἐνδιαφέρεται ἕνα βιβλίο, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει μία πηγὴ Ὀρθόδοξης πνευματικῆς τροφοδοσίας.

Ἡ παροῦσα ὄγδοη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ὑπερτερεῖ ὅλων τῶν προηγούμενων, ἀφενὸς στὴν πληρότητα τῆς σχετικῆς ὕλης καὶ ἀφετέρου στὴν ἐκτύπωση, στὴ βιβλιοδεσία καὶ γενικότερα στὴν ὅλη ἐμφάνιση. Πρόκειται γιὰ ἕναν μεγάλου σχήματος τόμο, ἐκτυπωμένο ἀπὸ τὸν γνωστὸ ἐκδοτικὸ οἶκο Σαΐτη, προσεκτικὰ βιβλιοδετημένο, ἔχοντας ἐξωτερικὰ σὲ χρυσοτυπία τὸν Σταυρὸ καὶ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου μέσα σὲ ὀρθογώνιο πλαίσιο κοσμημάτων. Οἱ σελίδες του ἀπὸ χάρτο ἀρίστης ποιότητος εἶναι καλοτυπωμένες καὶ τὰ κείμενα εἶναι σὲ πολυτονικὸ σύστημα. Στὴν ἀρχὴ τῶν Ἀκολουθιῶν καὶ τῶν Βίων τῶν Ἁγίων, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα ὑπάρχουν καλλιτεχνικὰ κοσμήματα μὲ ἐκκλησιαστικὰ μοτίβα κατὰ τὸ πρότυπο τῶν μικρογραφικῶν διακοσμήσεων τῶν βυζαντινῶν χειρογράφων. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ πρῶτο γράμμα σὲ κάθε ὕμνο καὶ ἀνάγνωσμα, ὅπου μὲ χρήση

κόκκινου χρώματος καὶ μεγαλύτερης γραμματοσειρᾶς αὐτὸ ἐπέχει θέση ἀρχιγράμματος. Σὲ κάθε σελίδα τὸ κείμενο εἶναι χωρισμένο σὲ δύο στῆλες, γιὰ πρακτικοὺς λόγους, ὅπως συμβαίνει στὰ περισσότερα λειτουργικὰ βιβλία. Πολὺ εὔστοχα στὴν ἀρχὴ τοῦ τόμου ἔχουν τοποθετηθεῖ τρεῖς ἔγχρωμες ἁγιογραφίες καὶ τρεῖς ἄλλες φωτογραφίες σχετικὲς μὲ τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου. Ἀμέσως μετὰ ὑπάρχει τιμητικὴ ἀφιέρωση στὴν ἱερὴ μνήμη τῶν Χριστοφόρου Σερέμελη, Ἀμβροσίου Μιχάλου καὶ Χριστοφόρου Γεραζούνη, οἱ ὁποῖοι διετέλεσαν ἡγούμενοι τῆς Μονῆς Μυρσινιδίου. Ἀκολουθεῖ κείμενο, στὸ ὁποῖο, μὲ καλλιέπεια καὶ μεστὸ θεολογικὸ λόγο, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος προλογίζει τὴ νέα αὐτὴ ἔκδοση. Κατόπιν, ὁ κ. Γεώργιος Πιτσινέλης σὲ κείμενό του ἀφηγεῖται τὴν ἱστορία τῶν ἐκδόσεων τοῦ Νέου Λειμωναρίου καὶ τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἀπὸ τὸ 1819 ἕως τὸ 1992, καὶ συνοπτικὰ παρουσιάζει τὸ περιεχόμενο καὶ τὶς ἀλλαγές τῆς ἡ΄ ἐκδόσεως σὲ σχέση μὲ τὶς προηγούμενες, καθὼς καὶ τὴν κριτικὴ μέθοδο ποὺ ἀκολούθησε γιὰ τὴ διόρθωση καὶ ἀναθεώρηση τῶν σχετικῶν κειμένων.

Μέσα στὶς 507 σελίδες τῆς παρούσας ἐκδόσεως τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἔχουν κατανεμηθεῖ οἱ ἱερὲς Ἀκολουθίες, τὰ Συναξάρια, οἱ Βίοι, τὰ Μαρτύρια καὶ τὰ Θαύματα τῶν Ἁγίων μὲ βάση τὴν ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τους, κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἑορτολόγιο, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν μήνα Σεπτέμβριο, ὁπότε καὶ ἄρχεται τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος. Ἐδῶ πρέπει νὰ διευκρινίσουμε ὅτι στὶς σελίδες του συμπεριλαμβάνονται μόνο Βίοι καὶ Ἀκολουθίες Ἁγίων, ποὺ εἴτε γεννήθηκαν στὴ Χίο, εἴτε ἀσκήτευσαν καὶ μαρτύρησαν σ’ αὐτήν. Διατηρήθηκαν – ὅπως καὶ στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις – καὶ Ἀκολουθίες Ἁγίων καὶ ἀναμνήσεις θαυμάτων ποὺ δὲν ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴ Χίο, ἀλλὰ εἶναι προσφιλεῖς στοὺς πιστοὺς καὶ τιμῶνται ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴ Μονὴ Μυρσινιδίου11.

Πρώτη, λοιπόν, τίθεται ἡ Ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς Συνάξεως πάντων τῶν Ἁγίων της Χίου, ἡ ὁποία ἑορτάζεται τὴν πρώτη Κυριακή τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ἕπεται ἡ Ἀκολουθία τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ὁσίου Ἀνθίμου τοῦ Χίου (3 Σεπτεμβρίου), ποιηθεῖσα ἀπὸ τὸν σύγχρονό μας ὑμνογράφο Χαράλαμπο Μπούσια. Καὶ οἱ δύο προαναφερθεῖσες Ἀκολουθίες δὲν ὑπῆρχαν στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου.

Ἐπίσης, στὶς 3 Σεπτεμβρίου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νεομάρυρος Πολυδώρου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴν Ἔφεσο τὸ 1794, καθὼς καὶ ὁ Βίος καὶ τὸ μαρτύριό του. Ἡ Ἀκολουθία ἔχει ληφθεῖ ἀπὸ τὸ Νέο Μαρτυρολόγιο, ἔργο τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου.

Καὶ κλείνει ὁ μήνας Σεπτέμβριος μὲ τὴν Ἀκολουθία, ποὺ εἶναι ἀφιερωμένη στὴ

μνήμη τοῦ θαύματος τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης στὶς 24 Σεπτεμβρίου. Ἡ Ἀκολουθία εἶναι ποίημα τοῦ Ἐπισκόπου Κυθήρων Σωφρονίου Παγκάλου.

Ὁ μήνας Ὀκτώβριος ἀρχίζει μὲ τὴν Ἀκολουθία τῆς ἀναμνήσεως τοῦ θαύματος ποὺ ἐπιτέλεσε ἡ Ἁγία Παρασκευὴ στὴ Χίο στὶς 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1442. Τόσο ἡ Ἀκολουθία ὅσο καὶ ἡ διήγηση τοῦ θαύματος ἀνήκουν στὴ γραφίδα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου.

Ἔπειτα τίθεται ἡ Ἀκολουθία τῆς Ὁσίας Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος (20 Ὀκτωβρίου), καθὼς καὶ ὁ Βίος της, τὸν ὁποῖο ἔχει ἐπιμεληθεῖ ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χῖος.

Τελευταία Ἀκολουθία γιὰ τὸν Ὀκτώβριο εἶναι τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Νικολάου τοῦ Χίου στὶς 31 Ὀκτωβρίου, ἡ ὁποία ἔχει συντεθεῖ ἀπὸ τὸν προαναφερθέντα Ἅγιο Νικηφόρο. Ἀκολουθεῖ ἀναλυτικὸς Βίος καὶ Μαρτύριο τοῦ Ἁγίου.

Ὁ μήνας Νοέμβριος κοσμεῖται μὲ πρώτη τὴν Ἀκολουθία τοῦ Χιακῆς καταγωγῆς Ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως (9 Νοεμβρίου). Τόσο ἡ Ἀκολουθία ὅσο καὶ ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν καὶ οἱ 24 Οἶκοι ἔχουν ποιηθεῖ ἀπὸ τὸν Ἁγιορείτη ὑμνογράφο Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη. Ἀκολουθεῖ πολυσέλιδος βίος τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, τοῦ νεώτερου αὐτοῦ Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἑπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος, ποὺ ἑορτάζεται στὶς 26 Νοεμβρίου.

Τὴν ἴδια ἡμέρα τιμᾶται καὶ ἡ μνήμη τοῦ Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Χίου, τοῦ ὁποίου τὴν Ἀκολουθία καὶ τὸ Μαρτύριο συνέταξε ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χῖος.

Ὁ μήνας Δεκέμβριος ἀρχίζει μὲ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Μυρόπης (2 Δεκεμβρίου). Τὴν Ἀκολουθία καὶ τὸ Συναξάρι τῆς ἀθλησάσης στὴ Χίο τὸ 255 μ.Χ. Ἁγίας ἔγραψε καὶ πάλι ὁ Ἅγιος Νικηφόρος.

Ἑπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Ἀγγελῆ τοῦ Ἀργείου (3 Δεκεμβρίου), ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1813. Ἡ Ἀκολουθία καὶ τὸ Μαρτύριό του ἀποτελοῦν καὶ αὐτὰ πόνημα τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου του Χίου.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Ἀμβρόσιο Μεδιολάνων Ἀκολουθία (7 Δεκεμβρίου).

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἔχει συντάξει τὴν ἑπόμενη Ἀκολουθία, αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Μοδέστου Ἱεροσολύμων (18 Δεκεμβρίου).

Ὁ μήνας Δεκέμβριος κατακλείεται μὲ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Χίου Ὁσίου Νήφωνος τοῦ

Κοινοβιάρχου (28 Δεκεμβρίου), ἡ ὁποία εἶναι ποίημα τῆς μοναχῆς Ἰσιδώρας ἀπὸ τὴν Ι. Μονὴ Ἅγ. Ἰωάννου Προδρόμου Μεγάρων. Στὸν Ὅσιο Νήφωνα ἀφιερώνεται καὶ δεύτερη Ἀκολουθία μὲ Παρακλητικὸ Κανόνα ἀπὸ τὸν Χαράλαμπο Μπούσια. Οἱ δύο αὐτὲς Ἀκολουθίες καὶ ὁ Κανὼν δὲν ὑπῆρχαν στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις.

Ἡ πρώτη Ἀκολουθία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι τοῦ Ὁσιομάρτυρος Ὀνουφρίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο στὶς 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1818. Ἡ Ἀκολουθία του εἶναι ποίημα τοῦ μοναχοῦ Ὀνουφρίου Ἰβηρίτου. Πολυσέλιδος εἶναι ὁ Βίος καὶ τὸ Μαρτύριο τοῦ Ὁσιομάρτυρος αὐτοῦ.

Ἄλλη Ἀκολουθία, ποὺ δὲν ὑπῆρχε στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις, εἶναι αὐτὴ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου του λεπροῦ (4 Ἰανουαρίου), καθὼς καὶ ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν τοῦ Ἁγίου, ποιήματα καὶ τὰ δύο της Ἰσιδώρας μοναχῆς Ἁγιεροθεϊτίσσης.

Ἑπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Χίου (29 Ἰανουαρίου), ποιηθεῖσα, ὅπως καὶ ὁ Βίος του, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Παρίου.

Πρώτη Ἀκολουθία τοῦ Φεβρουαρίου εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος (1 Φεβρουαρίου).

Ἑπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τῶν Σπετσιωτῶν Νεομαρτύρων Σταματίου, Ἰωάννου καὶ Νικολάου στὶς 3 Φεβρουαρίου, οἱ ὁποῖοι μαρτύρησαν στὴ Χίο τὸ 1822. Ἀκολουθία καὶ Βίος ἔχουν συντεθεῖ ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀνθίμου Πουλάκη.

Κατόπιν, σειρὰ ἔχει στὶς 15 Φεβρουαρίου ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου Ἀνθίμου τοῦ Θαυματουργοῦ τοῦ ἐν Χίῳ ἀσκήσαντος, ποιηθεῖσα ὑπὸ μοναχῆς Βρυαίνης. Ἀκολουθοῦν Κανὼν Παρακλητικὸς καὶ Οἶκοι. Νὰ σημειωθεῖ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Ἀκολουθία δὲν ὑπῆρχε στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις.

Ἕπεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Βυζαντίου (17 Φεβρουαρίου). Ἀκολουθοῦν οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Ἁγίου Μακαρίου, ἀλείπτη τοῦ Νεομάρτυρος, πρὸς τοὺς γονεῖς του.

Στὸν μήνα Μάρτιο ὑπάρχουν δύο Ἀκολουθίες πρὸς τιμὴν τοῦ Νεομάρτυρος Μανουὴλ τοῦ ἐκ Σφακίων (15 Μαρτίου). Καὶ αὐτὲς οἱ Ἀκολουθίες, γιὰ πρώτη φορά, ἐντάσσονται στὸ Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον.

Ἐπίσης, στὸν μήνα Ἀπρίλιο ὑπάρχει μία μόνο μνήμη Ἁγίου μὲ Ἀκολουθία ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Μακάριο Κορίνθου (17 Ἀπριλίου), πονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου. Ὁ Βίος καὶ ἡ Πολιτεία τοῦ Φιλοκαλιστῆ Ἁγίου ἔχει συγγραφεῖ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο τὸν Πάριο. Παρατίθενται, ἐπίσης, διήγηση θαυμάτων τοῦ Ἁγίου, καθὼς καὶ Παρακλητικοὶ Κανόνες καὶ 24 Οἶκοι ἀφιερωμένοι στὸν Ἅγιο.

Ὁ μήνας Μάϊος ἀρχίζει μὲ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου του Χίου τὴν 1η Μαΐου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς συντάκτη τὸν Πρωτοσύγκελλο Κύριλλο Τρεχάκη. Ὁ δὲ Βίος του ἔχει συγγραφεῖ ἀπὸ τὴν Αἰμιλία Σάρρου Ζολώτα.

Γιὰ τὶς 9 Μαΐου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου.

Ἀκολουθεῖ ἡ μνήμη τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Ἰσιδώρου, ὁ ὁποῖος ἄθλησε στὴ Χίο τὸ 255 μ.Χ. καὶ ἑορτάζεται στὶς 14 Μαΐου. Πρὸς τιμὴν του ἐμπεριέχεται Ἀκολουθία καὶ ἐκτενὴς Βίος.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τῶν Ὁσίων Νικήτα, Ἰωάννου καὶ Ἰωσήφ, τῶν κτητόρων τῆς Νέας Μονῆς (20 Μαΐου), συντεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου μαζὶ μὲ τὸ ἐκτενὲς Συναξάριο τῶν τριῶν αὐτῶν ἀσκητῶν, καθὼς καὶ δύο Κανόνες, Παρακλητικὸ καὶ ἱκετήριο.

Τελευταία Ἀκολουθία γιὰ τὸν Μάιο εἶναι τοῦ Νεομάρτυρος Ἀνδρέου Ἀργέντη τοῦ Χίου (29 Μαΐου). Αὐτὴ εἶχε συντεθεῖ ἀπὸ τὸν μακαριστὸ Πρωτοπρεσβύτερο Μάρκο Βασιλάκη καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἐντάσσεται στὸ Χιακὸν Λειμωνάριον.

Ὁ μήνας Ἰούνιος ἄρχεται μὲ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Νέου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1801 καὶ τιμᾶται στὶς 5 Ἰουνίου. Ἡ Ἀκολουθία εἶναι ἔργο τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου, ἐνῶ τὸ κείμενο τῆς ἀθλήσεως τοῦ Νεομάρτυρος συνέγραψε ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη σὲ Θαῦμα τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ὕμνου «Ἄξιόν ἐστι» (11 Ἰουνίου). Ἡ Ἀκολουθία ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν ἱεροδιάκονο Βενέδικτο.

Τρίτη κατὰ σειρὰ εἶναι ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικήτα τοῦ Νισυρίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1732 (21 Ἰουνίου). Ἡ Ἀκολουθία καὶ ὁ Βίος τοῦ ἀποτελοῦν πόνημα τοῦ μοναχοῦ Ἀθανασίου Ἰβηρίτου.

Τέταρτη καὶ τελευταία γιὰ τὸν Ἰούνιο Ἀκολουθία εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου στὶς 24 Ἰουνίου καὶ ἔχει προκύψει ἀπὸ τὴν ὑμνογραφικὴ γραφίδα τοῦ μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου.

Τὸν μήνα Ἰούλιο πρώτη Ἀκολουθία τίθεται ἡ ἀφιερωμένη στὴν εὕρεση τῆς τιμίας κάρας τῆς Ὁσίας Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος τὴν 15η Ἰουλίου. Ἡ προϋπάρχουσα αὐτὴ Ἀκολουθία βελτιώθηκε ἀπὸ τὸν Ὅσιο Νικηφόρο, ὁ ὁποῖος συνέταξε ἐξ ἀρχῆς τοὺς 24 Οἴκους πρὸς τιμὴν τῆς Ἁγίας.

Ἡ ἑπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη στὴν Πολιοῦχο τῆς Χίου Ἁγία Μαρκέλλα (22 Ἰουλίου). Τόσο ἡ Ἀκολουθία, καθὼς καὶ ὁ Βίος καὶ τὸ Μαρτύριο τῆς Ἁγίας εἶναι ἔργα ἀνωνύμου, τὰ ὁποία ἔχει λαμπρύνει μὲ τὸ ὑμνογραφικό του τάλαντο ὁ Ὅσιος Νικηφόρος ὁ Χῖος.

Τρίτη Ἀκολουθία γιὰ τὸν Ἰούλιο εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Θεοφίλου τοῦ Ζακυνθίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1635 (24 Ἰουλίου) καὶ ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν Ὅσιο Νικηφόρο.

Τὸν μήνα Αὔγουστο στὶς 18 ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία ποὺ συνέταξε ὁ μακαριστὸς Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος Λιαδὴς μὲ ἀφορμὴ τὴν κατ’ ἔτος μετακομιδὴ τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου ἀπὸ τὰ Ρεστὰ στὰ Καρδάμυλα.

Γιὰ τὶς 27 Αὐγούστου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Φανουρίου.

Τελευταία καὶ ἐκτὸς χρονικῆς σειρᾶς τίθεται ἡ Ἀκολουθία τῆς Παναγίας τῆς Βοηθείας, διότι ψάλλεται τῇ Δευτέρᾳ τοῦ Θωμᾶ, ἡ ὁποία, ὡς γνωστὸν, εἶναι κινητὴ ἑορτή. Αὐτὴ ἀποτελεῖ πόνημα τοῦ Ἁγίου Ἀνθίμου τοῦ Χίου, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Βοηθείας στὴ Χίο.

Στὸ Παράρτημα ποὺ ἀκολουθεῖ ὑπάρχουν ἀρκετὰ ψυχωφελῆ κείμενα καὶ διηγήσεις Θαυμάτων12. Ἕπεται τὸ κείμενο τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου13. Καὶ κατακλείεται τὸ βιβλίο μὲ κείμενα εὐχῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ εὐχὴ καὶ Ἀπολυτίκιο, ποὺ συνέταξε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος γιὰ τὰ ἑκατὸ ἔτη ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ νησιοῦ μας ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγό.

Ἡ νέα αὐτὴ καλαίσθητη ὄγδοη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου μᾶς παρακινεῖ νὰ συγχαροῦμε ὅλους τούς προαναφερθέντες συντελεστές της, οἱ ὁποῖοι μὲ ἔνθεο ζῆλο, ἀλλὰ καὶ καταβάλλοντας κόπο καὶ δαπανώντας χρόνο, παρέδωσαν στὰ χέρια τῆς Χιακῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅλου του Ὀρθοδόξου κόσμου ἕνα τέτοιο μνημειῶδες ἔργο. Ἕνα πολύτιμο βιβλίο γιὰ ὅλους τους φιλακόλουθους καὶ φιλοάγιους πιστούς, τὸ ὁποῖο ὅλοι εὐελπιστοῦμε νὰ ἀποτελέσει μία νοητὴ πυξίδα πνευματικῆς πλεύσεως. Ἂς ἱκετεύσουμε, λοιπόν, τοὺς Ἁγίους τῆς Χίου νὰ μεσιτεύσουν θερμῶς πρὸς τὸν Ἅγιο Θεὸ καὶ τὴν Παναγία, νὰ βοηθήσουν τὸ ψυχωφελὲς αὐτὸ βιβλίο νὰ μπεῖ σὲ κάθε ἑλληνικὸ σπίτι, καὶ νὰ ἀποτελέσει μία πρόσκληση πρὸς μελέτη, ἕνα

καθημερινὸ βοήθημα στὴν προσευχὴ κι ἕναν σταθερὸ συμπαραστάτη στὴν πνευματικὴ πορεία τοῦ κάθε πιστοῦ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μεγάλου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 2,3.

2. Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Μάρτυρας, PG 50,663.

3. Βενεδίκτου ἱερομονάχου Ἁγιορείτου, Μαξιμιανὸν Ταμεῖον, Νέα Σκήτη Ἁγίου Ὄρους 2016, τ.Α΄, σελ.150-151.

4. Α΄ Τιμ. 2,4.

5. Λειμὼν τοῦ Ἰωάννου Μόσχου, PG 87, 2855A-3112B.

6.Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε΄ ἔκδοση) σελ.10, ὑποσ.1.

7. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Η΄ ἔκδοση), σελ.307-308.

8. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε΄ ἔκδοση), σελ.10.

9. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε΄ ἔκδοση), σελ.10.

10. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1968, (ΣΤ΄ ἔκδοση) σελ.1.

11. Ἀκολουθίες Ἁγίων καὶ ἀναμνήσεις θαυμάτων ποὺ δὲν ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴ Χίο, ἀλλὰ διατηρήθηκαν καὶ στὴ νέα ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου εἶναι: α) οἱ Ἀκολουθίες καὶ οἱ Βίοι τοῦ Ἁγ. Στυλιανοῦ, τοῦ Ἁγ. Ἀμβροσίου, τοῦ Ἁγ. Μοδέστου, τοῦ Ἁγ. Χριστοφόρου καὶ τοῦ Ἁγ. Φανουρίου. β) οἱ ἀναμνήσεις Θαυμάτων τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.

12. Στὸ Παράρτημα περιέχονται: α) Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὕμνον τῆς Θεοτόκου, τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Χίου, β) Διήγησις περὶ τοῦ ἐν Χίῳ θαύματος παρὰ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου κατὰ τῶν Ἀρμενίων, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, γ) Διήγησις περὶ τοῦ γεγονότος θαύματος ὑπὸ τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀτσικὴν ἱερῶ αὐτοῦ ναῶ, κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀγαρηνῶν, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, δ) Διήγησις περὶ τοῦ θαύματος τοῦ γενομένου παρὰ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος κατὰ τὴν θέσιν Καρυδιὰ ἢ Ποταμὸς Ἁγ. Εἰρήνης, πλησίον της Παναγίας Λετσαίνης, ὡς καὶ τοῦ θαύματος παρὰ τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, ε) Διήγησις ψυχοφελὴς περὶ μιᾶς μοναχῆς τῆς Μονῆς Ἁγ. Ματρώνης τῶν Χαλάνδρων, στ) Τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου Λόγος ὠφέλιμος καὶ ἐκλογὴ ψυχοφελῶν διηγημάτων. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Η΄ ἔκδοση), σελ.471-488.

13. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Η΄ ἔκδοση), σελ.489-501».